

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A dopping, mint jelenség a történelem során és a doppingtilalom jogi szabályozása
Magyarországon**

Szerző:

dr. Németh Zsolt

Kézirat lezárva:

Pécs, 2024. február 15.

I. Bevezetés

A társadalomtudósok megállapításai szerint társadalmunk alapvető jellemzője, hogy a növekedés és a fejlődés kiemelkedő értékévé vált. Ezzel összefüggésben a mai ember számára az egyik legerősebb motiváció a teljesítménykényszer. Verseny folyik gyakorlatilag az élet egész területén és ez a versenyzési vágy és teljesítménykényszer fokozottan jelentkezik a sportban, pontosabban a versenysportban, ahol a győzelem az elsődleges cél. A teljesítménykényszer a sportban egy olyan folyamat, amelynek célja a sportolók teljesítményének javítása és maximalizálása. Ez a folyamat különböző módon valósulhat meg, például technikai fejlesztés, taktikai stratégiák kidolgozása, mentális előkészületek, táplálkozás és pihenés optimalizálása révén. A technikai készségek és taktikai stratégiák fejlesztése kulcsfontosságú a versenyeken való sikeres szerepléshez, ez magában foglalhatja az edzésprogramok és stratégiák folyamatos fejlesztését, valamint a teljesítményelemzéseket és visszajelzéseket. A mentális tréning és a pszichológiai támogatás segíthet a sportolóknak abban, hogy megbirkózzanak a strmiesszel és a nyomással, növeljék az önbizalmukat és koncentrációjukat, valamint javítsák a teljesítményüket. Az egészséges táplálkozás és megfelelő pihenés fontosak a sportteljesítmény szempontjából. A megfelelő tápanyagbevitel és az optimális regeneráció segíthet a sportolóknak abban, hogy jobban teljesítsenek és gyorsabban regenerálódjanak.

A fentiek alapján látható, hogy a sportolóknak folyamatosan fejlődniük kell, és alkalmazkodniuk kell az új kihívásokhoz és körülményekhez. Azonban a teljesítménykényszernek az egyik legfontosabb aspektusa, eleme az a fizikai edzés. Az erőnlét és az állóképesség fejlesztése az egyik alapvető módja a teljesítmény növelésének. Ez magában foglalhatja az erőnléti, kardiovaszkuláris és funkcionális edzéseket, valamint a sportágtól függő specifikus edzéseket is. A teljesítmény növelésének azonban megvannak a maga korlátai, egy idő után biztosan elérkezik az az idő, amikor nincs tovább. Ez lesz az a pillanat, amikor a sportolónak döntenie kell: marad a közészerűség homályában, vagy olyan eszközöket vesz igénybe, melyeket a teljesítményfokozás lehetőségeit kutató biokémia és a modern technika lehetővé tesz, de a fair play elve és vele karöltve a jog megengedhetetlennek tart, ez a dopping.

A dopping, mint az egyik legmegosztóbb téma a sport világában, rendkívül fontos és aktuális kérdéseket vet fel. A doppinghasználat nemcsak az egyéni sportteljesítményekre gyakorol hatást, hanem az egész sportvilág hitelességére és integritására is. Azonban a dopping nem csupán etikai problémákat vet fel, hanem jelentős egészségügyi kockázatokat is rejt magában a sportolók számára. A dopping jelensége mögött gyakran mélyebb okok és motivációk húzódnak, mint például a fentebb említett teljesítménykényszeren túl a versenyszférában való túlzott nyomás, a vágy a versenyelőny megszerzésére, vagy akár a pénzügyi motivációk. A dopping elleni küzdelem tehát nem csupán a tiltott anyagok kiszűrésére és a szankciók kiszabására kell, hogy korlátozódjon, hanem az okok és kiváltó tényezők mélyebb megértésére és kezelésére is összpontosítania kell.

Az egyik legfontosabb kérdés, amit fel kell tennünk magunknak, az az, hogy milyen értékeket kívánunk képviselni a sport világában. A tisztesség, az egészség és a fair play elvei, vagy az eredmények maximalizálása minden áron? Ezek a gondolatok lehetnek az alapja annak, hogy hogyan fogadjuk és kezeljük a dopping jelenségét mind a sportban, mind a társadalmi kontextusban. A dopping jelenségének a tanulmányozása során megkerülhetetlen a jog, mint normatív eszköz. Az írásomban szeretném közelebbről megvizsgálni magát a doppingolást, mint jelenséget különböző tudományágak szemszögéből és hogy mit értünk egyáltalán dopping alatt, továbbá szeretném bemutatni a doppingellenes tevékenység jogi szabályozásának legfontosabb mérföldköveit, ezek után pedig a dopping tilalmának jogi szabályozását Magyarországon, ezzel együtt pedig a HUNADO tevékenységét.

Jelen publikációmban - egy-két kivételtől eltekintve - nem a nemzetközi szintéren megvalósuló dopping szabályokat és a Doppingellenes Világszervezet, más néven Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség tevékenységét szeretném kihangsúlyozni, most sokkal inkább a Magyarországon alkalmazandó jogi szabályokat és a doppingtilalom magyar jogi szabályozását szeretném bemutatni, a dopping, mint jelenség történeti kialakulása mentén.

II. Mit értünk dopping alatt?

A dopping fogalmát általánosságban úgy írhatjuk le, hogy az olyan teljesítményfokozó anyagok vagy módszerek használata, amelyeket sportolók a versenyeken való részvétel előtt vagy alatt alkalmaznak annak érdekében, hogy javítsák teljesítményüket. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy A dopping

jelensége nemcsak az elit sportolókra korlátozódik, hanem az amatőr és szabadidős sportolókra is kihatással van.

A doping definíciói a hatályos törvényekben és szabályozásokban általában a teljesítménynövelő szerek és módszerek olyan listáját tartalmazzák, amelyeket tilosnak nyilvánítanak a sportolók számára a versenyek előtt vagy alatt. Ezek a definíciók általában kitérnek azokra az anyagokra és módszerekre, amelyeket doppingként tekintenek, és amelyek veszélyeztetik a sportolók egészségét és tisztességtelen előnyt jelentenek a versenyeken. A doping definíciói általában az alábbi elemeket tartalmazzák:

Tiltott anyagok listája: A doping definíciói általában felsorolják azokat az anyagokat, amelyeket tilosnak nyilvánítanak a sportolók számára. Ezek az anyagok lehetnek például anabolikus szteroidok, stimulánsok, diuretikumok, növekedési hormonok és más teljesítménynövelő szerek.

Tiltott módszerek listája: Emellett a doping definíciói gyakran felsorolják azokat a módszereket is, amelyeket tiltottaknak tekintenek a sportolók számára. Ezek a módszerek lehetnek például véradás vagy vérátömlesztés, manipuláció a vizeletmintákkal, genetikai manipuláció és más technikák.

Tiltott anyagok vagy módszerek definiálása: A doping definíciói általában részletesen leírják azokat az anyagokat vagy módszereket, amelyeket doppingnak tekintenek, és kitérnek azokra a körülményekre vagy kontextusokra, amelyekben ezeket az anyagokat vagy módszereket tilosnak tekintik.

Tisztességtelen előny meghatározása: A doping definíciói gyakran kitérnek arra, hogy az ilyen anyagok vagy módszerek hogyan jelenthetnek tisztességtelen előnyt a versenyeken, és hogy miért veszélyesek a sportolók és a sport integritása szempontjából.

Ezeket az elemeket általában részletesen kifejtik a doppingellenes szabályzatok és a Nemzetközi Doppingellenes Kódex (WADA) irányelvei, amelyeket a sportágak nemzetközi szövetségei és a doppingellenes szervezetek alkotnak meg és hajtanak végre. A specifikus tiltott anyagok és módszerek listája változhat az idővel az új felfedezések és kutatások eredményeinek függvényében. A hivatalos

definíciók sajátossága, hogy az minősül doppingnak, amelyet nemzetközi egyezmények, vagy nemzeti jogszabályok, illetve sportszabályok annak minősítenek.

Az 1989-ben Strasbourgban elfogadott "A Mesterséges Teljesítményfokozó Szerek Használata Elleni egyezmény" célja az volt, hogy egy globális keretet teremtsen a dopping elleni küzdelemhez. Bár ez az egyezmény már nem az aktuális legfrissebb iránymutatás, azért számos alapelvet és meghatározást tartalmaz, amelyek a doppingellenes küzdelem alapját képezik. Az egyezmény a "mesterséges teljesítményfokozó szerek" kifejezés alatt olyan anyagokat és módszereket ért meg, amelyeket tiltottaknak tekintenek a sportolók számára a versenyek előtt vagy alatt. Az egyezmény szerint a dopping meghatározása magában foglalja azokat az anyagokat és módszereket, amelyekkel kapcsolatban:

1. A doppingnak az a tulajdonsága, hogy potenciálisan javíthatja a sportteljesítményt, károsíthatja a sportoló egészségét és tisztességtelen előnyt jelenthet a versenyen.
2. A doppingellenes szabályozás célja az, hogy megakadályozza a dopping használatát, elősegítse a tisztességes versenyt és védelmet nyújtson a sportolók egészségének.
3. A doppingellenes szabályoknak és intézkedéseknek átláthatóknak és hatékonyaknak kell lenniük annak érdekében, hogy hatékonyan megelőzzék és megbüntessék a doppinghasználatot.
4. A doppingellenes szabályoknak és intézkedéseknek összhangban kell lenniük az orvosi etikával és az emberi jogokkal.

Fontos megjegyezni, hogy az egyezmény alapelvei és definíciói későbbi nemzetközi megállapodásokban, például a Nemzetközi Doppingellenes Kódexben (WADA Code), továbbfejlesztésre kerültek. A WADA Code (Nemzetközi Doppingellenes Szabályzat) jelenleg az általános iránymutatás a doppingellenes küzdelemben, és tartalmazza a legfrissebb definíciókat és szabályokat a doppinghasználat elleni küzdelemben. ¹

A Nemzetközi Doppingellenes Szabályzat (WADA Code) a dopping definícióját az alábbi módon határozza meg: "Doppingnak tekintjük minden olyan tilos cselekedetet vagy kísérletet, amelynek célja

¹ Európa Tanács: A mesterséges teljesítményfokozó szerek használata elleni egyezmény Strasbourg 1989.

vagy következménye, hogy a versenyzőnek a sportteljesítmény fokozása érdekében vagy a sportolás tisztességét megsértve, az anyagok vagy módszerek bármely alkalmazásával előnyt szerezzen a versenyeken." Ez a definíció tartalmazza az alapvető elemeket, amelyeket a doppingellenes szabályok figyelembe vesznek, úgy, mint a tilos cselekedetek vagy kísérletek, célja vagy következménye a sportteljesítmény javítása, anyagok vagy módszerek alkalmazása és a sportolás tisztességének megsértése.

Ez a definíció az alapja annak, hogy a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) és a különböző sportágak nemzetközi szövetségei doppingellenes szabályokat hoznak létre és alkalmaznak a sportvilágban. A doppingellenes szabályok rendszerint részletesebb definíciókat tartalmaznak a tiltott anyagok és módszerek listájáról, valamint az ellenőrzési és szankcionálási eljárásokról.

A Magyar Labdarúgó Szövetség Dopping Szabályzatában az alábbi definíció található a doppingról: „A doppinglista szerinti hatóanyagot tartalmazó teljesítményfokozó, vagy annak elfedését, illetve gyorsabb kiürülését elősegítő szer, készítmény, vagy élettani vegyület, továbbá az 1. melléklet szerinti módszer.”²

A korábban, 2021. július 7. napjáig hatályban lévő a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló 43/2011. (III. 23.) Korm. rendelet alapján a dopping az e rendeletben meghatározott tiltólista szerinti hatóanyagot tartalmazó teljesítményfokozó - vagy annak elfedését, illetve gyorsabb kiürítését elősegítő - szer, készítmény vagy élettani vegyület, továbbá módszer volt, azonban a jelenleg hatályban lévő a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló 363/2021. (VI. 28.) Kormány rendelet 1. § 1. pontja a doppingot nem, csak a doppingellenes tevékenységet definiálja: „doppingellenes oktatás és tájékoztatás, vizsgálateloszlási tervezés, nyilvántartott vizsgálati csoport gondozása, a sportoló biológiai útlevelének kezelése, teszt végzése, mintaelemzés szervezése, információgyűjtés és vizsgálat lefolytatása, gyógyászati célú mentességre (a továbbiakban: TUE) vonatkozó kérvény feldolgozása, eredménykezelés, doppingeljárás lefolytatása, a kiszabott következmények betartásának figyelemmel kísérése és a következmények betartatása, valamint doppingellenes szervezet által vagy annak nevében végzett minden egyéb doppingellenes tevékenység a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) Nemzetközi Doppingellenes Szabályzatának (WADA Szabályzat) és

² Magyar Labdarúgó Szövetség Dopping Szabályzat 1. § a) pont
<http://dokumentumtar.mlsz.hu/file/dokumentumtar/3316/file/dopping-szabalyzat-2012-03-06.pdf>

a nemzetközi követelményeknek megfelelően,.”³

A fentiek szerint, a definíciók a jogi álláspontot tükrözik, mely szerint minden olyan fizikai és/vagy szer, vagy eljárás doppingnak minősül, melyet annak minősítene, és mint ilyet, tiltanak. Ez a logika a büntetőjogra jellemző, hiszen annak egyik fő egyik alapelve a „nullum crimen sine lege” követelménye. A definíciós problémából következik a dopping elleni küzdelem nehézsége, mivel a különféle szerek előállítói mindig egy lépéssel a szabályozás előtt vannak, újabb és újabb szereket állítanak elő, melyeknek felismerése és felvétele a hivatalos listára időbe telik.

A doppingolás okainak meghatározásakor a bevezetőben említett teljesítménykényszer fogalmából indulhatunk ki. A teljesítménynövelés motivációja nem csak a sportolók világára jellemző. Diákok vizsga előtt különféle pszicho- farmatikumokkal igyekeznek növelni tanulási képességüket, testépítők anabolikus szteroidokkal próbálják emelni az edzés hatásfokát. A sportban azonban a teljesítmény növelése kettős haszonnal jár: orvosok, szakemberek, edzők és legfőképpen a gyógyszeripar hasznával, és a másik oldalon ott a sporteredménnyel elért haszon, mely erkölcsi és anyagi formában egyaránt megjelenik.⁴ A dopping pszichikai oka tehát a sportoló részéről egyfelől a sikeréhség, az erkölcsi elismerés utáni vágy, másfelől az anyagi elismerés iránti igény. A sportolók és edzőik felfedezték, hogy a doppingot nemcsak az edzés kiegészítésére, hanem helyette is lehet alkalmazni.⁵

III. A Dopping jelenségének vizsgálata különböző tudományágak szemszögéből

A dopping kérdése több tudományág szempontjából megvizsgálható. Alapvetőnek tartom az erkölcsi-filozófiai megközelítést, hiszen az értékek és normák rendszerezésére törekvő etika a társadalmi élet minden szegmensének lényeges működtető elve és szempontjait a jogi szabályozás sem mellőzheti. A dopping jelenségével kapcsolatban két értékpár dimenziója merül fel: az igazságosság és a csalás, illetve az ember (sportoló) életének és testi épségének értéke, szemben az egészségkárosító hatással. Az igazságosságot a sportban az egyenlő esélyekkel való indulás, a tiszta eszközökkel és a szabályok betartásával való versenyzés, vagyis a fair play elve testesíti meg, mely itt szembe kerül a doppingszer által nyújtott igazságtalan (jogtalan) előnyszerzéssel. Az értékkonfliktus koordinátatengelyében tehát

³ a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló 363/2021. (VI. 28.) Korm. rendelet 1. § 1. pont

⁴ Frenkl Róbert - Győzni Mindenáron, teljesítménykényszer, gyógyszerfüggés, dopping Budapest, 2000. 130. o.

⁵ Frenkl Róbert - Győzni Mindenáron, teljesítménykényszer, gyógyszerfüggés, dopping Budapest, 2000. 98. o.

a fair play elve és a sportoló egészségének értéke áll szemben a minden áron (csalással és az egészség kockáztatásával) való győzelem „értékével.” Nem vitás, hogy melyiknek kell elsőbbséget adnunk és a jog feladata, hogy ezeknek az értékeknek a maga eszközeivel érvényt szerezzen. Ezt a tiszta képet azonban módosítja a történeti részben már említett óriási mennyiségű pénz hatása, amelyből nem csak az élsportolók markába jut, de az érdekek közvetítésével valamennyi résztvevőnek, aki a szponzor, reklámpar, sportoló, edző, doppingszer- értékesítő, gyártó, kutató, láncolatban szerepel. Így kerül szembe az erkölcsi értékkel a materiális érdek.

Az etikai megítéléshez szorosan kapcsolódik a büntetőjog szempontja, amely az egyértelmű tiltással és szankcionálással válaszol az erkölcs által megfogalmazott értékek védelmében. A sportoló részéről a doppingolásnak azonban belső motiváló tényezői is vannak: a pszichológiai hajtóerők. Ezek alapja az a tény, hogy kiemelkedő sportteljesítményeket csak kitartó, kemény munkával lehet elérni, ám erre nem mindenki képes. Még a kiemelkedő adottságokkal rendelkező sportolónak is rengeteg, hosszú időn át folytatott edzésre van szüksége, hogy a jók között a legjobb legyen. A győzelem iránti vágy azonban nagyon erős motiváció, hiszen a bajnokokat az egész világ ünnepli, „elsőnek lenni” társadalmunkban egy olyan idea, amelynek elérése céljából a sportolók sajátos személyiségjegyeket alakítanak ki.

Budavári Ágota szerint az élsportolót egyszerre jellemezheti a tökéletes, maximális teljesítmény iránti vágy, a tömegből való kiemelkedés vágya, a hírnévre való törekvés, a saját testi képességek idealizálása, bizonytalanság abban, hogy képes-e kiemelkedő teljesítményt nyújtani és emellett megjelenik a türelmetlen mohóság. A teljesítményfokozó szer mindezekre választ adhat, reményt nyújthat, és szinte a csoda lehetőségével kecsegteti használatját. Miért lehet ennyire vonzó a sportoló számára? Mert irreális reményt ad a fenti vágyak kielégítésére, kevesebb munkával elérhető előnyhöz juttathat, az énkép pozitív irányú változását eredményezheti, mindezek miatt szinte mágikus jelentőségű eszközzé válik a célhoz vezető úton.⁶

Természetesen nem mellőzhetők az orvostudomány szempontjai sem, amelyek a teljesítményfokozó szerek élettani hatásainak leírását teszik lehetővé.

⁶ Budavári Ágota: Sportpszichológia. Medicina Könyvkiadó Zrt. Bp. 2007. p. 154-155

A különböző doppingszerek szervezetre gyakorolt pozitív hatásai az alábbiakban foglalhatók össze:

- Az agykéregben kikapcsolják az ellenőrző rendszert, emiatt a szervezet figyelmen kívül hagyja a fáradtságérzés jelzéseit, így csökkentik a fáradtságérzést.
- Megsokszorozzák a szervezet stressz tűrő képességét.
- A serkentő anyagok felszabadulása közvetlenül serkenti a keringést és a légzést.
- Fokozódhat az izomtömeg, ezáltal annak teljesítménye is növekszik.
- Emelik a fájdalom küszöböt, kikapcsolják a szervezet fájdalom ellenőrzését.
- Fokozódik a fizikai erő (súlyemelő, testépítő, nehéz atlétikai sportágak)
- Javítják az állóképességet. (kerékpározás, atlétika, úszás)
- Felgyorsítják a regenerálódási folyamatokat.
- Fokozzák a munkavégző képességet.
- Csökkentik a versenylázat, rajtlázat, tehát a pszichés faktorokra is kedvezően hatnak.⁷

A káros hatások listája azonban legalább ilyen hosszú, és egyesek csak évekkel később jelentkeznek. Az orvostudomány álláspontja szerint az ismertebb teljesítményfokozó szerek az alábbi tüneteket okozhatják:

Az anabolikus szteroidok (AS) a szintetikus tesztoszteron származékai, melyek a tilalom ellenére különösen sok gondot okoznak a küzdő és erő sportokkal foglalkozók körében. Az Egyesült Államokban a 90-es évek elején használatát 6-12 %-ra becsülték a középiskolás fiúk körében. A szer használatának tünete a gyors testsúlynövekedés, amely magas kalória- és fehérjetartalmú táplálkozás és izomfejlesztő sporttevékenység mellett az izomtömeg és erő növekedésével jár. A háziorvosok szerint azonban gyakoriak a pszichológiai panaszok, úgymint kitörő hangulati hullámzások, irracionális magatartás, fokozott agresszivitás (szteroidos dühkitörés). Szedése mellett előfordulnak pattanásos bőrtünetek és májfunkció-zavarra utaló bőrsárgaság.

Szövődményként jelentkezhet az izomzat és az inak sérülése, pubertás előtt az epiphysisek azaz a csöves csontok ízületi véginek korai záródása, a férfi emlőmirigyek kóros megnövekedése, spermahiány, a máj működési zavara, vagy tumora és a megnövekedett vérnyomás miatti

⁷ Kedvesné dr. Kupai Krisztina: Teljesítményfokozás lehetséges és tiltott eszközei. https://eta.bibl.u-szeged.hu/1286/2/tananyag_teljesitmenyfokozas/www.jgypk.hu/tamop13e/tananyag_html/tananyag_teljesitmenyfokozas/index-2.html

cardiovascularis, szív és érrendszeri szövődmények.

Lányoknál a férfias karakterjelek megjelenése figyelhető meg: túlzott szőr- és hajnövekedés, vagy hajhullás, mélyebb hang, a menstruációs ciklus megváltozása, vagy megszűnése, fokozódó agresszivitás.⁸

A peptid-hormonok és analógjaik három csoportba sorolhatók:

1. A human chorion gonadotrop hormon (HCG): amely a FSH, LH, TSH hormonokhoz hasonló tulajdonságú.
2. Növekedési hormonok: (HGH) allergiát okozhatnak, cukorbetegséghez és anyagcserezavarokhoz vezethetnek, és a test lágy részeinek abnormális növekedéséhez.
3. erythropoetin: A vér oxigénszállító képességét növeli saját vagy idegen vér beadásával, továbbá hypoxiás kezelésekkel, helytelen használata viszont a vér besűrűsödésével, a keringés megterhelésével járhat.⁹

Az amfetaminok élénkséget okozó, hangulatjavító és fizikai teljesítőképességet fokozó hatása régóta ismert, azonban használatuk megszokáshoz vezet, és súlyos függőséget okozhatnak. A megvonási fázist depresszió és testi kimerültségérzet követi, és megnövekedett alvásigény, súlyos esetben félelemmel és remegéssel járó szorongás, hallucináció, vagy suicidális veszéllyel járó depressziós szindróma.¹⁰

A béta 2-agonisták valójában asztma enyhítésére és fizikai terhelés hatására fellépő átmeneti légúti szűkület kezelésére szolgáló gyógyszerek. Mellékhatásaik a dózistól is függenek: kézremegés, nyugtalanság, idegesség, fejfájás, bőrpír, és palpitációt is okozhatnak. A ritka, de súlyosabb mellékhatások szívritmus rendellenesség, alacsony vérkálium szint, izomgörcsök és allergiás reakciók.¹¹

⁸ Robert Berkow (szerk.) MSD orvosi Kézikönyv. Budapest, Melania Kiadó Kft. 1994. 2277. o.

⁹ Kedvesné dr. Kupai Krisztina: Teljesítményfokozás lehetséges és tiltott eszközei. https://eta.bibl.u-szeged.hu/1286/2/tananyag_teljesitmenyfokozas/www.jgypk.hu/tamop13e/tananyag_html/tananyag_teljesitmenyfokozas/index-2.html

¹⁰ Robert Berkow (szerk.) MSD orvosi Kézikönyv. Budapest, Melania Kiadó Kft. 1994. 1564. o.

¹¹ Robert Berkow (szerk.) MSD orvosi Kézikönyv. Budapest, Melania Kiadó Kft. 1994. 653. o.

IV. A doppingellenes tevékenység kialakulásának mérföldkövei

A doppingolás történetével többé-kevésbé párhuzamosan alakult a doppingellenes tevékenység története is. A doppingellenes tevékenységek gyökerei az ókori olimpiai játékokig nyúlnak vissza, amikor is már tiltott volt bizonyos étrendkiegészítők, például a húst megsózni készített kenyeret fogyasztani, ami tudatmódosító anyagokat is tartalmazott.

Az ókorban használt teljesítménynövelő szerek körében számos érdekes és különleges történet található. Az ókori görögök rendkívül elhivatottak voltak az olimpiai játékok során és néhány esetben a teljesítmény javítása érdekében szokatlan anyagokat is használtak. Például az 1904-es St. Louis-i olimpiai játékokon egy amerikai maratonfutó, Thomas Hicks, strychninet is kapott, amely azonban ma már tudjuk, hogy mérgező anyag, nem pedig teljesítménynövelő. A görögök és más ókori civilizációk gyakran használtak olyan anyagokat, amelyeket ma nem tekintenének teljesítménynövelő szereknek. Például az ókori rómaiak méhviaszt használtak, hogy az ugrók kezüket bekenjék vele, és jobban tapadjanak a magasugró botjukhoz. Az ókori kultúrákban, például az ókori Egyiptomban és Kínában, már ismerték a koffein és más stimulánsok hatását. Az egyiptomiak például koffeintartalmú italokat fogyasztottak, hogy felfrissüljenek és élénkebben tudjanak működni a mindennapi tevékenységeik során. Az ókori kultúrákban bizonyos gombafajták használata ismert volt, amelyek bizonyos esetekben hallucinogén hatásúak lehetnek. Az athéni gladiátorok például állítólag olyan gombákat fogyasztottak, amelyekben tudatmódosító anyagokat találtak, bár ennek pontos történelmi bizonyítéka hiányzik. Az ókori sportolók gyakran követték egy speciális étrendet, amely magában foglalta az olyan táplálékokat, amelyek a fizikai teljesítményüket javíthatták. Például a görögök híresek voltak a különleges étrendjükéről, amely magában foglalta az olajat, mézet, mézes süteményeket és más energiát adó ételeket. Az ókori kultúrákban ismerték a különféle gyógynövények és gyógyszerek gyógyító és élénkítő hatásait. Bizonyos gyógynövényeket, például a ginzenget és a ginkgót, az ókori kultúrák gyakran használták az állóképesség és a fizikai teljesítmény növelésére. Ezek a történetek és példák csak néhányat mutatnak be az ókori világ különleges megközelítéseiből a teljesítménynövelésre. Fontos megjegyezni, hogy a korabeli tudás és megértés korlátaival kell szem előtt tartani ezeket az eseteket, és hogy az ókori emberek gyakran különféle természetes anyagokat és technikákat alkalmaztak a jobb teljesítmény elérésére, amelyek ma már nem elfogadottak vagy

biztonságosak lehetnek.

Az ókorban használt „doppingszerek” után, az alábbiakban összefoglalom a teljesítménynövelő szerek használatának mérföldköveit és az ezzel párhuzamosan kialakuló a dopping elleni küzdelem fontosabb eseményeit:

1930-as évek: Az 1930-as években a sportvilágban leginkább a stimulánsok használata volt elterjedt, különösen a koffein és az amfetaminok. Ezeket a szereket gyakran fogyasztották azért, hogy fokozzák az éberséget, csökkentsék a fáradtságot és növeljék az állóképességet. Az amfetaminok különösen népszerűek voltak a kerékpárosok, maraton futók és más hosszú távú versenyzők körében, akik a hosszú, fárasztó versenyeken való kitartásuk növelése érdekében kerestek módszereket. Emellett az 1930-as években már néhány egyéb teljesítménynövelő szer is rendelkezésre állt a sportolók számára. Ezek közé tartoztak például az efedrin, a strychnine és más stimulánsok.

1940-es évek: Az 1940-es években már előfordultak olyan esetek, amikor sportolók teljesítménynövelő szereket alkalmaztak, bár ebben az időszakban a dopping problémája még nem volt olyan látványos és központi téma, mint napjainkban. Az 1940-es években az anabolikus szteroidok széles körben kerültek alkalmazásra, bár ezt kezdetben nem sportteljesítmény fokozására használták. Az anabolikus szteroidokat eredetileg az orvostudományban alkalmazták, például a súlyos sérülések vagy betegségek kezelésére, valamint a testtömeg-növekedés elősegítésére. Az 1940-es években, különösen a második világháború után, az anabolikus szteroidokat szélesebb körben alkalmazták a sebesültek gyógyítására és az alultápláltság kezelésére. Azonban az anabolikus szteroidok később a sportban is elterjedtek, mivel rájöttek, hogy ezek a szerek javíthatják a fizikai erőnlétet és teljesítményt. A sportolók kezdték felismerni az anabolikus szteroidok előnyeit az izomtömeg növelésében és az edzésre adott válasz javításában. A második világháború alatt a náci németek állítólag teljesítménynövelő szereket adtak a katonáknak, hogy javítsák a fizikai és mentális teljesítményüket. Az 1940-es években azonban a dopping problémája még nem volt olyan nyilvánvaló vagy központi téma, mint ma. A sportolók kezdetben gyakran titokban használták ezeket a szereket, és a sportvezetők és a közvélemény sem voltak teljesen tisztában a dopping veszélyeivel és következményeivel.

1960-as évek: Az 1960-as évek a doppinghasználat terén jelentős időszaknak számított a sport világában. Ebben az időszakban egyre gyakoribbá vált a teljesítménynövelő szerek használata a sportolók körében, és ezáltal a doppingprobléma egyre nagyobb figyelmet kapott a közvélemény és a sportvezetők részéről. Az 1960-as években az anabolikus szteroidok széles körben kerültek bevezetésre a sportolók körében. Ezek a szerek segítettek az izomtömeg növelésében és a regeneráció gyorsításában, ami előnyt jelentett különösen az erősportokban és az atlétikában. Az amfetaminok, melyek fokozzák az éberséget és az állóképességet, továbbra is népszerűek voltak az 1960-as években a hosszú távú versenyzők körében, különösen a kerékpárosok és a maratoni futók között. Az 1960-as években fedezték fel az EPO-t, amely egy olyan hormon, amely növeli a vörösvértestek számát és javítja az oxigénszállítást a szervezetben. Az EPO használata különösen előnyös lehetett a hosszú távú és kardiovaszkuláris sportokban.

1970-es évek: Az 1970-es évek jelentős lépést jelentettek a doppinghasználat terén. Ebben az időszakban egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a sportolók széles körben alkalmaznak teljesítménynövelő szereket, és ezáltal a doppingprobléma egyre nagyobb figyelmet kapott a sportvilágban és a közvéleményben. Az anabolikus szteroidok és az amfetaminokon kívül, melyek még ekkor is népszerű teljesítménynövelő szerek voltak, megjelentek a kortikoszteroidok, amelyek gyulladáscsökkentő hatással rendelkeznek. Ezek a szerek segítettek a sportolóknak kezelni az izomsérüléseket és a fáradtságot, ami lehetővé tette számukra, hogy gyorsabban visszatérjenek a versenyzéshez. Az 1970-es években a doppingellenes intézkedések és szabályozások még mindig viszonylag gyengék voltak, és a doppinghasználat a sportvilágban gyakorlatilag elfogadott volt, azonban fontos megjegyezni, hogy már kezdtek kialakulni a doppingellenes szervezetek és a doppingellenes kampányok, amelyek a későbbi évtizedekben jelentős lépéseket tettek a dopping elleni küzdelemben.

1980-as évek: Az 1980-as évek az erőteljes versengés időszaka volt a hidegháború idején, amelynek következményeként az országok közötti sportdiplomácia is fokozódott. Az olimpiai játékok és más nemzetközi sportesemények kiemelkedő fontosságúak voltak az országok közötti politikai és ideológiai rivalizálásban. Az 1980-as években azonban továbbra is jelen voltak a teljesítménynövelő szerekkel kapcsolatos problémák és azok használata a sportban. Az Egyesült Államokban a nagyobb sportolók és csapatok kapcsolatba kerültek az illegális teljesítménynövelő szerekkel, például a human growth hormone (HGH) és az anabolikus szteroidokkal.

Az 1980-as években azonban már több sportágban kezdtek doppingellenes intézkedéseket bevezetni. Ez magában foglalta az ellenőrzéseket a versenyeken és az edzések során, valamint a sportolók és csapatok doppingellenes oktatását. Az 1980-as években nőtt az együttműködés a nemzetközi sport szövetségek és doppingellenes szervezetek között a dopping elleni küzdelemben. Az 1983-ban létrejött a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) elődje, a Nemzetközi Doppingellenes Bizottság (IADA), amelynek célja a doppingellenes szabályozás összehangolása és erősítése volt. Számos sportág kezdte kidolgozni és bevezetni saját doppingellenes szabályzatait és irányelveit. Ezek a szabályzatok általában definiálták a tiltott anyagokat és módszereket, az ellenőrzések és szankciók folyamatát, valamint az oktatási és felvilágosítási programokat. Az 1980-as évek során több doppingbotrány is kirobbant a sport világában, amelyek jelentős figyelmet kaptak a média és a közvélemény részéről. Néhány említésre méltó doppingbotrány az 1980-as évekből:

Ben Johnson (1988): Talán az egyik legismertebb és legjelentősebb doppingbotrány az 1988-as szöuli olimpiai játékokon történt. A kanadai sprinter, Ben Johnson 100 méteres síkfutásban aranyérmet nyert, azonban később pozitív doppingtesztet produkált, és kizárták a versenyből. Ez a botrány hatalmas visszhangot keltett és rávilágított a doppingprobléma mélységére és súlyosságára.

Festina (1988): Az 1988-as Tour de France-on a francia Festina csapat tagjai közül többen is doppingtesztjeikkel kerültek a figyelem középpontjába. Bár ebben az esetben nem egyetlen kiváltó eseményről, hanem számos incidensről volt szó, az ügy hozzájárult a kerékpársportban az ellenőrzések és szankciók szigorításához.

Diego Maradona (1980-as évek): A labdarúgás egyik legnagyobb alakja, Diego Maradona számos alkalommal került kapcsolatba a doppingellenes szabályokkal az 1980-as évek során. Az egyik legemlékezetesebb eset az 1982-es spanyolországi világbajnokságon történt, amikor a tesztje pozitívnak bizonyult egy kábítószer-tartalmazó tablettára.

1990-es évek: Az 1990-es évek jelentős lépéseket hoztak a doppingellenes küzdelemben, ugyanakkor továbbra is fennálltak a doppinghasználat problémái a sportban. Az 1990-es években egyre több figyelem irányult a doppingellenes küzdelemre a nemzetközi sportközösség részéről. A nemzetközi

sport szervezetek nagyobb nyomást gyakoroltak a sportolókra és a csapatokra a doppingellenes szabályok betartására. A doppingellenes ellenőrzések gyakorisága és szigorúsága növekedett, és szigorúbb szankciókat vezettek be a doppinghasználatért. Több kiemelt eset és botrány történt a doppingterületen, amelyek nagyobb figyelmet fordítottak a problémára. Ezek az esetek hozzájárultak a doppingellenes intézkedések és szabályok fejlesztéséhez és szigorításához. A doppingellenes szervezetek és a nemzetközi sport szövetségek folytatták erőfeszítéseiket a doppinghasználat elleni küzdelemben az új évezred felé haladva. Néhány említésre méltó doppingellenes intézkedés és tevékenység az 1990-es évekből:

WADA (Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség) megalapítása (1999): Az 1999-ben alapított WADA az egyik legfontosabb lépés volt az 1990-es években a doppingellenes küzdelemben. A WADA célja a doppingellenes szabályozás összehangolása és erősítése, valamint a nemzetközi sport világban az együttműködés elősegítése.

Nemzetközi Doppingellenes Kódex (WADA Code) bevezetése: A WADA Code 2003-ban került elfogadásra, és azóta is az alapvető dokumentuma a doppingellenes szabályozásnak a sport világában. A kódex meghatározza a tiltott anyagokat és módszereket, valamint az ellenőrzés és szankciók folyamatát.

Egyre szigorúbb doppingellenőrzések: Az 1990-es években növekedett az ellenőrzések gyakorisága és szigorúsága a nemzetközi sporteseményeken és a sportolók között. Az ellenőrzések során vett minták elemzése egyre fejlettebb technológiák felhasználásával történt, ami hatékonyabbá tette a doppingellenes küzdelmet.

Doppingellenes oktatási és felvilágosítási programok: Az 1990-es években egyre több figyelmet fordítottak a doppingellenes oktatási és felvilágosítási programokra a sportolók, edzők és más érintettek körében. Ezek a programok segítették a tudatosság növelését a doppingellenes szabályokkal és a szerek káros hatásaival kapcsolatban.

Az 1990-es évek is hoztak számos doppingbotrányt a sport világába. Ezek közül néhány kiemelkedő esemény:

Barcelona doppinglaboratórium (1992): Az 1992-es Barcelona olimpia előtt kiderült, hogy a városban található doppingellenes laboratórium manipulált doppingmintákat, hogy segítsen spanyol sportolóknak a doppingellenes szabályok kijátszásában. Ez a botrány jelentős figyelmet kapott és megingatta a doppingellenes ellenőrzés hitelességét.

Michelle Smith (1996): Az ír úszónő, Michelle Smith az 1996-os atlantai olimpiai játékokon aranyérmeket nyert három úszóversenyben. Később azonban kiderült, hogy doppingtesztek manipulálásával vagy kijátszásával érte el eredményeit. Ez a botrány nagy visszhangot váltott ki és további vizsgálatokra ösztönzött.

2000-es évek: A Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) egyre aktívabb szerepet vállalt a doppingellenes küzdelemben az 2000-es években. A WADA kidolgozta és bevezette az új Nemzetközi Doppingellenes Kódexet (WADA Code), amely meghatározza a tiltott anyagokat és módszereket, valamint az ellenőrzések és szankciók folyamatát. Az 2000-es években egyre több figyelmet fordítottak a biológiai útvonalak és vérbetegségek ellenőrzésére a doppingellenes küzdelemben. Az ilyen típusú ellenőrzések segítik az anomáliák és az illegális teljesítménynövelő szerek használatának felderítését. A 2000-es évek híresebb doppingbotrányai:

Lance Armstrong (2012): Az amerikai kerékpáros ikon, Lance Armstrong botránya az egyik legnagyobb és legjelentősebb az 2000-es években. Armstrong hosszú ideig tagadta a doppinghasználatot, de végül bevallotta, hogy szinte egész profi karrierje során doppingolt. Ennek következtében elvették tőle minden Tour de France-győzelmét és más címeket.

Operáció Puerto (2006): Egy spanyolországi doppinghálózatot lepleztek le, melyet az Operáció Puerto névre kereszteltek. Az ügyben több mint 200 sportoló volt érintett, köztük kerékpárosok, futballisták és atléták. A doppinghálózatot hosszú ideig titokban tartották, és az ügy felderítése komoly hatással volt a spanyol sportra és az egész sportvilágra.

Marion Jones (2007): Az amerikai atléta, Marion Jones a 2000-es sydneyi olimpián öt éremmel tért haza, köztük három arannyal. Később azonban beismerte, hogy doppingolt az olimpia előtt és alatt.

Emiatt megfosztották őt az összes olimpiai érmétől és elítélték hamis vallomás és visszaélés miatt.

Justin Gatlin (2006): Az amerikai sprinter, Justin Gatlin a 2004-es athéni olimpián aranyérmet nyert, majd 2006-ban pozitív doppingtesztet produkált. Később további doppingbotrányokba keveredett, és több évre eltiltották a versenyzéstől.

Balco botrány (2003): A Bay Area Laboratory Co-Operative (Balco) nevű amerikai laboratóriummal kapcsolatos botrányban kiderült, hogy több prominens sportoló is doppingolt a laboratórium által kifejlesztett teljesítményfokozókkal. Ez az ügy komoly figyelmet kapott az amerikai sportban és világszerte is.

2010-es évek: A 2010-es években is számos intézkedés és tevékenység zajlott a dopping elleni küzdelemben. A 2010-es években a WADA folyamatosan erősítette szerepét a doppingellenes küzdelemben. A WADA folyamatosan frissítette a Nemzetközi Doppingellenes Kódexet (WADA Code) és továbbra is koordinálta a doppingellenes ellenőrzéseket és vizsgálatokat világszerte. A 2010-es években egyre több sportág kezdett el biológiai útlevel programokat alkalmazni, amelyek segítségével követhetővé váltak a sportolók biológiai paraméterei és ezáltal könnyebben észlelhetővé váltak a doppinghasználat jelei. Az élelmiszerek és táplálékkiegészítők gyakori forrásai lehetnek a tiltott anyagoknak, ezért az ilyen termékek ellenőrzése és a szabályozások szigorítása is fontos volt a 2010-es években. Az 2010-es évek során egyre szigorúbb szankciókat vezettek be a doppingvétségekért. Ez magában foglalta a hosszabb eltiltásokat, a visszamenőleges eredmények törlését és a pénzbírságokat is. A dopping elleni küzdelemben fontos szerepe volt a sportolók oktatásának és felvilágosításának. Az ilyen típusú programok célja az volt, hogy növeljék a tudatosságot a dopping problémáiról, a tiltott anyagokról és módszerekről, valamint azok egészségügyi és szabályozási következményeiről. A 2010-es években számos nemzetközi konferenciát és fórumot szerveztek a doppingellenes szakértők és érdekelt felek részvételével, ahol megvitatták a legfrissebb fejleményeket és intézkedéseket a doppingellenes küzdelemben.

V. A magyar sportjog elméleti alapjai, tárgya és alanya, illetve a doppingellenes tevékenység kezdetei Magyarországon

Az állami jogalkotás tevékenységének eredménye a sportjog, amely szorosan kötődik a nemzetközi és hazai sport szervezetek normaképző tevékenységéhez. A homogén társadalmi viszonyokat azonos rendező elvek szerint, azonos módszerekkel szabályozó jogterületek egy jogágba tömöríthetők, esetünkben ez tehát a sportjog.¹²

Maga a kifejezés 1993-ra datálható, amikor Nemes András először leírta.¹³ A sport a szabad akarattal, a privát szférával összefüggő tevékenységként írható le, ezért a sportjogot Bérces egyértelműen a magánjog körében helyezte el és szabályozásának fő elveként a diszpozitivitást jelölte meg, azonban a diszpozitív szabályozás itt nem az egyén autonómiáját jelenti, hanem az egyezményes sport-szabályok állami befolyásolástól mentes meghozatalának lehetőségét.¹⁴

Az állami szabályozás elsősorban a versenyszerűen, szervezeten végzett sporttevékenység körére terjedhet ki, a sportszövetségek és szervezetek önszabályozó tevékenységének kiegészítésével. Az állami jogalkotó tevékenység a demokratikus működés kereteit és garanciáit határozza meg, illetve a sporttevékenység feltételeinek megteremtéséhez járul hozzá, illetve a sporthoz kapcsolódó piaci viszonyok alakításában vesz részt. A hatályos Sporttörvény indoklása is megerősíti, hogy a sportolás az „autonóm civiltevékenység része, amelybe állami beavatkozásnak csak kiegészítő jelleggel van helye.”¹⁵

Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg arról, hogy a doppingellenes szabályozásnak közjogi aspektusai is vannak, gondoljunk például a büntetőjogi szankciókra, melyek a közjog imperatív jellegének legerősebb kifejezői, illetve azokra a közigazgatási szervekre, amelyek hatásköre a doppingellenes szabályok végrehajtására, ellenőrzésére, vagy sportjogi normák kezdeményezésére terjed ki (sportigazgatás). Az is megállapítható, hogy a különböző jogrendszerek más-más jogágak keretében

¹² Rétsági és társai.: Sportelméleti ismeretek. Bp. Dialóg Campus Kiadó, Nordex Kft. 2011. 77. o.

¹³ Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban. Kodifikáció 2012/2. 55-81. o.

¹⁴ Bérces Viktor: A magyar sport intézménytörténeti fejlődése és igazgatása napjainkig. Jogelméleti Szemle 2013/2

¹⁵ A sportról szóló 2004. évi I. törvény

szabályozzák a doppingtilalmat. Ennek az a magyarázata, hogy a doppingolás többféle alapvető jog sérelmével járhat.¹⁶

A sportjog, mint jogág nem egységes, sem módszerét, szabályozási területét tekintve, ezért ún. vegyes szakjogként írható le, mivel normái többféle társadalmi területre kiterjednek. Ebből következik, hogy a szabályok is több jogág törvényeiben helyezkednek el, ezek között vannak polgári jogi, büntetőjogi és közigazgatási jogi szabályok.¹⁷ Szűk értelemben azonban csupán azokat a jogforrásokat tekintjük sportjogi normáknak, melyeknek tárgya kifejezetten a sport.¹⁸

A sportjogi szabályozás legmagasabb szintű jogforrása az Alaptörvény, ezen belül a XX. cikkben megfogalmazott testi és lelki egészséghez való jog. Ezt a jogot az állam többek között a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával biztosítja.¹⁹ A sportegyesületek az Alaptörvény VIII. cikk (2) bekezdésében rögzített egyesülési szabadság alapján jöhetnek létre.

A sportjog középpontjában a sporttevékenység áll, amelyet a Sportkarta úgy határoz meg, hogy „minden olyan fizikai tevékenység, melynek célja esetenként, vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét kifejezése vagy fejlesztése, társadalmi kapcsolatok teremtése, vagy különböző versenyeken eredmény elérése.”²⁰

A Sportról szóló magyar törvény egyértelműen jogi megfogalmazással él: „Sporttevékenységnek minősül a meghatározott szabályok szerint, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgálja.”²¹

A definíciós elemek közül kiemelném a „meghatározott szabályok szerint” kifejezést, amely utal a versenyzés tisztaságának követelményére és egyúttal a sportban alkalmazott egyéb szabályokra, így a doppingtilalomra is. Ezért már a sport jogi fogalmával sem egyeztethető össze a szabályok

¹⁶ Nemes András: Jogi és sportjogi ismeretek. Budapest, HVG-ORAC, 2011. 139.o. és 198.o.

¹⁷ Bérces Viktor: Sportjogi alapvetések. Iustum Aequum Salutare PPKE JÁK, jogtudományi folyóirat, 2013/3.

¹⁸ Priczinger Péter: Sportjog I. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2010. 35. o.

¹⁹ Magyarország Alaptörvénye XX. cikk (1), (2) bekezdés

²⁰ Európai Sport Karta és a Sport Etikái Kódexe

²¹ 2004. évi I. tv. A sportról 1. § (2) bekezdés

megszegésével, vagyis tiltott doppingszer használatával végzett sportolói magatartás. A sporttal kapcsolatos állami feladatokat a Sporttörvény VII. fejezete részletezi, a feladatok között a doppingellenes funkció is megjelenik:

- meghatározza a szervezett formában történő sporttevékenység jogszabályi feltételeit,
- gondoskodik a mindennapos testnevelés feltételeinek megteremtéséről a köznevelésben és a szakképzésben, továbbá közreműködik ezek biztosításában a felsőoktatási intézményekben és a felsőoktatási kollégiumokban,
- segíti az egészséges életmód és a szabadidősport feltételeinek megteremtését,
- részt vesz a sport finanszírozásában,
- támogatja a gyermek- és ifjúsági sportot, a nők és a családok sportját, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, és a fogyatékosok sportját az esélyegyenlőség jegyében,
- **korlátozza a sport önvészélyeztető, káros megnyilvánulását és ellenőrzi a doppingtilalom betartását,**
- ösztönzi a sportpiac kialakulását és működését,
- gondoskodik az állami tulajdonban lévő sportlétesítmények fenntartásától, fejlesztéséről rendeltetésszerű hasznosításáról, segíti a nem állami tulajdonban lévő sportlétesítmények építését, karbantartását, akadálymentesítését, fejlesztését,
- sportrendezvények lebonyolítására alkalmas létesítményeket hoz létre,
- gondoskodik a sportrendezvények biztonságos lebonyolításáról,
- részt vesz a sporttal kapcsolatos nemzetközi együttműködésben,
- támogatja az olimpiai, (paralimpiai, siketlimpiai) mozgalmat, illetve segíti a magyar sportolók részvételét,
- támogatja a sportszakember-képzést és a sporttal kapcsolatos tudományos tevékenységet, elősegíti a testkultúrához kapcsolódó felsőoktatás feltételeinek biztosítását,
- fenntartja a sportegészségügy állami intézményeit, országos hálózatát, támogatja a sportorvosi tevékenységet,
- biztosítja a nemzeti sportinformációs rendszer működésének feltételeit,
- támogatja a testkultúra fejlesztését szolgáló képzést és a sporttudományi képzést,

- ösztönzi és támogatja a sportakadémiák létrejöttét és működését.²²

A Sportról szóló 2004. évi I. törvény 4. § (1) bekezdése alapján a versenyző tartózkodni köteles - a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendelet szerinti tiltólistán meghatározott és a nemzeti doppingellenes szervezet által honlapján, hatóanyag szerinti alfabetikus rendben, a hozzá tartozó magyarországi forgalomban levő gyógyszerek neveivel, magyar és angol nyelven, valamint gyógyszernév szerinti alfabetikus rendben közzétett - tiltott teljesítményfokozó szerekre és módszerekre vonatkozó, doppingvétséget vagy büntetőeljárást megalapozó magatartások vagy azok kísérletének elkövetésétől.

A 4. § (2) bekezdés alapján a versenyző köteles alávetni magát a doppingtilalom betartásának ellenőrzésére irányuló vizsgálatnak (a továbbiakban: doppingvizsgálat). A doppingvizsgálat eredményeként megállapított pozitív vizsgálati eredményt vagy a doppingvétséget megalapozó egyéb magatartás tanúsítását, valamint a doppingeljárás eredményeként meghozott jogerős doppingbüntetést az eljárás alá vont versenyző vagy sportszakember nevének és sportágának, továbbá a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendelet szerinti tiltólistában szereplő tiltott szer vagy módszer megjelölésével a doppingeljárás befejezéséről való tudomásszerzéstől számított 3 munkanapon belül a nemzeti doppingellenes szervezet nyilvánosságra hozza.²³

A fenti állami feladatok végrehajtása a sportigazgatáson keresztül valósul meg, melynek fő funkciója a sport támogatása és fejlesztése, valamint a hozzáférés és az esélyegyenlőség megteremtése, a sport autonómiája és a piaci verseny közötti egyensúly fenntartása és más diszfunkcionális elemek ellensúlyozása. A sportigazgatás emellett hozzájárul a nemzeti egység kifejezéséhez, és a nemzeti kultúra ápolásához.²⁴ Az állam feladatainak végrehajtásért az Emberi Erőforrás Minisztérium felel, amely emellett az oktatási és kulturális, az egészségügyi és szociális, oktatási és kulturális, valamint a munkaügyi ágazat irányítását, valamint a nyugdíjpolitika és az esélyegyenlőségi politika irányítását is ellátja.

A sportban érvényesülő szabályoknak azonban nem csak állami forrása van, igen jelentős a

²² 2004. évi I. tv a sportról. 49. § alapján

²³ 2004. évi I. tv a sportról. 4. § (1), (2) bekezdés

²⁴ Priczinger Péter: Sportjog I. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2010. 46.o.

sportszervezetek normaképző tevékenysége is.²⁵ A sport irányításában is részt vesznek önszerveződő és önállóan gazdálkodóközösségek, szövetségek. Történetileg az első szabályalkotó közösségek a XIX. század második felében létrejövő tornaklubok voltak, majd nemzeti szinten létrejött a MOTESZ (Magyarországi Torna Egyletek Szövetsége) és a MASZ (Magyar Atlétikai Szövetség).

A Magyar Olimpiai Bizottság 1895-ben alakult, a francia, görög, amerikai, német és az ausztrál szervezetet követően, a világon hatodik ilyen szervezetként.²⁶ Államtól való függetlensége, önkormányzáshoz való joga a történelem során különböző mértékben valósult meg, 1928-ban a Kultuszminisztérium az Országos Testnevelési Tanács egyik szakbizottságává minősítette le, majd 1948-ban az Országos Sporthivatal (OSH) megalakulásával teljesen megszüntették önállóságát. A szocialista korszakban a MOB az állami sportvezetés „árnyékszervezete” lett. Az elnöki tisztelet a mindenkori sportminiszter látta el, tagjait pártszempontok alapján nevezték ki.

A fordulatot 1989. hozta, amikor a testület visszanyerte önállóságát és függetlenségét, ugyanakkor hatékony együttműködésre épülő kapcsolatot alakított ki az állami sportirányítással. A MOB 2001. január 1-jétől még nagyobb autonómiát kapott mivel közhasznú köztestületté alakult és ettől kezdve kizárólag a Nemzetközi Olimpiai Bizottságnak van alárendelve. A magyar sport legfőbb irányító szerveként koordinálhatta az olimpiai sportágak szakszövetségeinek munkáját eloszthatta az állami támogatásokat és meghozhatta a sporttal kapcsolatos fontos döntéseket. A 2004. január elején életbe lépett sporttörvény hatáskörét jelentősen csökkentette, jogosítványainak többségétől megfosztotta.²⁷

Korunkban a sport nem állami irányításában a MOB mellett részt vesznek a sportszövetségek, melyek jogi személyiséggel és önkormányzattal rendelkező társadalmi szervezetek, melyek célja sportversenyek szervezése, a tagok érdekvédelme és részükre szolgáltatások nyújtása, valamint nemzetközi kapcsolatok létrehozása és fenntartása. Ezek a szervezetek lehetnek országos sportági szakszövetségek, sportági szövetségek, szabadidősport szövetségek, fogyatékosok sportszövetségei, diák és főiskolai-egyetemi sport szövetségei.

²⁵ Klaus Vieweg: A sportjog bővületében - a német jog szemszögéből. <http://docplayer.hu/62205-A-sportjog-buvoleteben-a-nemet-jog-szemszogebol.html>

²⁶ Rétsági és társai.: Sportelméleti ismeretek. Bp. Dialóg Campus Kiadó, Nordex Kft. 2011. 251.o.

²⁷ A MOB rövid története. <http://archiv.olimpia.hu/a-mob-rovid-tortenete>

A sportjog közvetlen címzettjei a sportolók, ők azok, akik a szabályozott társadalmi viszonyok legfőbb alanyai, hiszen ők végzik a sporttevékenységet. A versenyszerűen sportolók lehetnek egyesületi tagként nyilvántartott amatőr sportolók vagy hivatásos sportolók, utóbbiak kifejezetten jövedelemszerzési céllal, foglalkozásszerűen végzik a sporttevékenységet, főszabály szerint a sportvállalkozással kötött munkaviszonyban.²⁸ A sportszakemberek (edző, csapatvezető, bíró, sportorvos, gyúró sokrétű) feladatot látnak el, amennyiben megfelelnek 157/2004. (V.18) kormányrendeletben meghatározott képesítési feltételeknek.

VI. A magyar doppingellenes szabályozás, a HUNADO tevékenysége

Az első egységes sporttörvény a rendszerváltást követően, 1996-ban keletkezett és 2000. december 31-ig volt hatályban. Az 1996-os sporttörvény az állami feladatok között már nevesítette a tiltott teljesítményfokozásra (doppingra) vonatkozó rendelkezések betartásának ellenőrzését.²⁹

A 2000-ben megalkotott sporttörvény különösebb újdonságot nem hozott ezen a téren, azon kívül, hogy már a preambulumban kitűzött célok között is megjelenik állami feladatként a sportolással járó kockázatok csökkentése, a káros önvészélyeztető tendenciák (dopping- és drogfogyasztás) korlátozása. Az állam doppingellenes feladatainak hangsúlyozása mellett a törvény felhatalmazta a kormányt, hogy rendeletben állapítsa meg a doppingtilalomra és a doppingvizsgálatra vonatkozó részletes szabályokat, továbbá a szakszövetségek feladatai között is nevesítette a doppingtilalom érvényesítését.³⁰

A jelenleg hatályos 2004. évi I. törvény a Sportról (továbbiakban: Sporttörvény) preambulumból kikerült a doppingellenes tevékenységre utaló szövegrész. A doppingtilalom generálklauzulája viszont kétszer is szerepel a törvényben, szinte ugyanolyan megfogalmazásban:

„A versenyző köteles a 4. §-ban foglaltakra is figyelemmel - doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendelet szerinti tiltólistában szereplő tiltott szer vagy módszer alkalmazásától vagy más, doppingvétséget vagy büntetőjogi felelősségre vonást megalapozó magatartás kifejtésétől.”³¹

²⁸ 2004. évi I. tv. a sportról 5-8. §

²⁹ 1996. évi LXIV tv a sportról 2. § k) pont

³⁰ 2000. évi CXLV. tv a sportról 54. § f) pont és 93. § (1) a) pont

³¹ 2004. évi I. törvény a Sportról 2. § (4) bekezdés aa) pont

A versenyző tartózkodni köteles - a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendelet szerinti tiltólistán meghatározott és a nemzeti doppingellenes szervezet által honlapján, hatóanyag szerinti alfabetikus rendben, a hozzá tartozó magyarországi forgalomban levő gyógyszerek neveivel, magyar és angol nyelven, valamint gyógyszernév szerinti alfabetikus rendben közzétett - tiltott teljesítményfokozó szerekre és módszerekre vonatkozó, doppingvétséget vagy büntetőeljárást megalapozó magatartások vagy azok kísérletének elkövetésétől.³²

Mivel a fentiek az Általános szabályok között helyezkednek el, így a személyi hatály az amatőr, és a hivatásos sportolók egyaránt kiterjed. A sportszakember hasonlóképpen tartózkodni köteles: „a doppingellenes tevékenységről szóló kormányrendeletben meghatározottak szerint - doppingvétséget vagy büntetőjogi felelősségre vonást megalapozó magatartások elkövetésétől.”³³

A fent említett szabályokon kívül minden más kérdést kormányrendeletek tartalmaznak, melyek mégsem tekinthetők a jogforrási hierarchia alsó szintjének, mivel nagyrészt a Magyarország által is ratifikált nemzetközi egyezményekben rögzített szabályokat tartalmazzák. Az UNESCO keretében, 2005. október 19-én elfogadott sportbeli dopping elleni nemzetközi egyezményben részes államok kifejezetten vállalták, hogy a Szabályzat elveivel összhangban levő intézkedéseket fogadnak el, ösztönzik a sportolók és a sportetika védelmét szolgáló nemzetközi együttműködés minden formáját, valamint a kutatási eredmények megosztását továbbá azt, hogy a doppingellenes nemzetközi szervezetekkel, különösképpen a WADA-val mindenben együttműködnek. Vállalták továbbá, hogy minden egyes részes állam a megfelelő törvények, rendeletek, szabályozási elvek vagy közigazgatási gyakorlat útján az Egyezménnyel összhangban lévő szabályozást hoz létre.³⁴

A doppingellenes tevékenység végrehajtási szabályai korábban az 55/2004 (III. 31.) kormányrendeletben helyezkedtek el. A WADA a 2000-es évek végén az összes tagország doppingszabályozását felülvizsgálta és javaslatokat tett a jogharmonizációra. A felülvizsgálat eredményeképpen magyar doppingellenes szervezetrendszer 2010-ben teljes megfelelőségi státuszt

³² 2004. évi I. törvény a Sportról 4. § (1)

³³ 2004. évi I. törvény a Sportról 11/A.§ (3) bekezdés a) pont

³⁴ 99/2007. (V.8.) kormányrendelet a sportbeli dopping elleni egyezmény kihirdetéséről. 3. cikk és 5. cikk

kapott. A folyamat lezárásaként, 2011-ben hatályon kívül helyezték a fenti kormányrendeletet és a WADA javaslatait figyelembe véve megszületett a 43/2011. (III. 23.) kormányrendelet, melyet a jelenleg hatályban lévő a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló 363/2021. (VI. 28.) Kormányrendelet váltott fel.

A 43/2011. (III. 23.) kormányrendelet 1. §. -ban értelmező rendelkezések találhatóak, melyek között megtalálható többek között a doppingellenes tevékenység, doppingellenőrzés, a tiltólista, versenyzőnek nem minősülő sportoló és a vizsgálat definíciója is. A kormányrendelet a HUNADO, a Magyar Antidopping Csoport tevékenységének a szabályozását tartalmazza.

Fontos, hogy a HUNADO a doppingellenes tevékenység ellátása során nem utasítható, feladatai ellátása során függetlenül jár el. A doppingellenes tevékenységének ellátásával a HUNADO elősegíti a versenyzők és a versenyzőnek nem minősülő sportolók egészségének védelmét. A HUNADO a doppingellenes tevékenység részletes szabályairól szóló szabályzatot (a továbbiakban: HUNADO Szabályzat) a nemzetközi doppingellenes programmal összhangban alkotja meg. A HUNADO a WADA Szabályzat és a HUNADO Szabályzat mindenkor aktualizált változatát a honlapján közzéteszi. A HUNADO a doppingellenőrzés és a doppingellenes tevékenység során a HUNADO Szabályzat és a nemzetközi doppingellenes program alapján jár el.³⁵

A doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendelet alapján a sport felügyeletéért felelős miniszter feladata a működés jogi kereteinek megszervezése, ennek keretében a MOB-on keresztül közhasznú megállapodást köt a HUNADO feladatait ellátó szervezettel, és a közhasznú megállapodásban foglaltak szerint figyelemmel kíséri és ellenőrzi működését. Évente (minden év január 31-éig) meghatározza a HUNADO számára a versenyzők bejelentés nélküli vizsgálatának keretszámát, és biztosítja a vizsgálat anyagi forrását, valamint a doppingellenes felvilágosító és nevelő tevékenységhez az állami támogatást. A sportminiszter részt vesz a nemzetközi doppingellenes együttműködésben, továbbá együttműködik a doppingellenes tevékenységben részt vevő egyéb szervezetekkel is, valamint ellenjegyzzi a HUNADO által elkészített, valamennyi érintett sportágra kiterjedő vizsgálat-eloszlási tervet.

³⁵ a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló 363/2021. (VI. 28.) Kormányrendelet 2. §

A sportszervezetek és szövetségek, a Magyar Olimpiai Bizottság és a Magyar Paralimpiai Bizottság doppingellenes tevékenységük körében, a nemzetközi doppingegyezménnyel összhangban ellátják a felvilágosítással és neveléssel kapcsolatos feladatokat, kezdeményezik versenyzőik doppingellenőrzését, valamint együttműködnek a doppingellenes tevékenységben részt vevő egyéb szervezetekkel. A sportszövetség fontos feladata a doppingszabályzat létrehozása, mely tartalmazza a versenyzők, a sportszakemberek, valamint a tagságát képező sportszervezetek doppingellenes tevékenységgel összefüggő feladatait, kötelezettségeit és a feladatok végrehajtásához szükséges költségek biztosítását, a doppingbüntetéseket, azok időtartamát, mértékét, valamint a büntetések kiszabásának részletes, sportág-specifikus eljárási rendjét.

A fenti szervezetek feladata a sportágban nyilvántartott vizsgálati csoporthoz tartozó versenyzők körének meghatározása céljából az érintett versenyző hozzájárulása alapján adatszolgáltatás a HUNADO részére. A sportszervezetek kötelessége a doppingellenőrzés végrehajtásához szükséges adatok nyilvántartása, és a HUNADO rendelkezésére bocsátása és éves doppingellenes program létrehozása, amely magában foglalja a felvilágosítási és nevelési, valamint doppingellenőrzési tervét is. További előírás, hogy doppingellenes feladatok koordinálására, a doppingellenes tevékenységre vonatkozó szabályokban jártas kapcsolattartó személyt jelölnek ki a szervezetek és doppingellenes tevékenységükről évente beszámolót készítenek, amit minden év január 15-éig megküldenek a HUNADO-nak és a sportminiszternek. Értesítik a HUNADO-t, a minisztert és a MOB-ot a HUNADO keretein kívül kezdeményezett doppingellenőrzésekről és a nemzetközi szövetség által kezdeményezett doppingeljárás megindításáról és annak eredményéről.

A MOB együttműködési kötelezettsége keretében véleményezi a HUNADO által összeállításra kerülő vizsgálat-eloszlási tervet, közreműködik a HUNADO által a sportágakra egységesen előírt általános felvilágosítási, nyilvántartási, ellenőrzési és szankcionálási elvek összeállításában, és ellátja a nemzetközi követelményekben részükre meghatározott feladatokat.

A teljesítményfokozás tiltott eszközei elleni küzdelem koordinálása korábban, az 55/2004. (III. 31.) kormányrendelet alapján a nemzeti Doppingellenes Koordinációs testület feladata volt. Ennek tagja volt az öt sport-köztestület főtitkára, a Testnevelési Egyetem (TF), és az Országos Sportegészségügyi Intézet (OSEI) egy-egy képviselője, valamint az sport állami főhatóságának, az Országos Testnevelési

és Sporthivatalnak (OTSH) a képviselője. Feladatainak egy részét a HUNADO vette át, mely a nemzetközi doppingellenes egyezmény alapján létrehozott, hivatalos nemzeti doppingellenes szervezet.

A közhasznú szervezetnek minősülő nonprofit gazdasági társaság a nemzetközi követelmények és a nemzeti doppingellenes szervezetekre vonatkozó rendelkezések és más jogszabályok figyelembevételével, a miniszterrel kötött közhasznú megállapodás alapján részt vesz a doppingellenes tevékenységben. Tevékenységi körébe tartozik egyrészt a doppingellenőrzések elvégzése, mely a mintavételek előirányozásától, megszervezésétől, a minták helyszíni kivitelezésén át, a megfelelő laboratóriumba történő biztonságos szállításig tart, másrészt felvilágosító, megelőző tevékenység, mely során a sport tisztaságához szükséges információkat, doppinggal kapcsolatos jogszabályokat, figyelmeztetéseket, aktuális tiltólistákat terjeszti a sportolók és az őket segítő szakemberek körében.

Feladatköre kiterjed a gyógyászati célú mentességi kérelmek elbírálására, a nyilvántartott vizsgálati csoporthoz tartozó versenyzők listájának, összeállítására és a tiltólista karbantartására. További feladatai:

- a MOB közreműködésével kidolgozza a sportágakra irányadó általános felvilágosítási, nyilvántartási, ellenőrzési és szankcionálási elveket,
- szabályzatban rendelkezik a feladat- és hatáskörébe tartozó doppingellenes tevékenység keretében végzett feladatokról,
- ajánlásokat tesz a doppingellenes tevékenységre vonatkozó részletes szövetségi szabályok megalkotására, módosítására és azoknak az egységes hazai és nemzetközi követelményekkel való összehangolására, alapelveire, ezek megvalósításáról írásban tájékoztatást kérhet az érintett szövetségektől,
- jóváhagyja a szövetségek doppingellenes tevékenységének éves programját.
- • figyelemmel kíséri és értékeli a doppingellenőrzés és szankcionálás jogszabályokkal és nemzetközi követelményekkel való összhangját,
- értékeli a szövetségek és a MOB doppingellenes tevékenységét, és javaslatokat fogalmaz meg fejlesztésükre, kiegészítésükre, módosításukra,
- részt vesz a nemzetközi doppingellenes szervezetek munkájában,

- javaslatot tesz a doppingellenes kutatások főbb irányaira,
- honlapot működtet, amelyen közzéteszi doppingellenes szabályzatát, és a doppingellenes tevékenységet segítő információkat,
- gondoskodik a doppingellenőrök képzéséről, továbbképzéséről.

A HUNADO a doppingellenőrzések lebonyolítását szigorúan a WADA Kódex irányelvei és a WADA International Standards for Testing iránymutatásai alapján végzi, hogy ily módon pontosan nyomon követhető legyen a minta útja a kijelöléstől, a levételen át, a labor analízisig. A mintavételi eljárás minden egyes lépését dokumentálja a WADA előírásoknak megfelelően. A Magyar Antidopping Csoport Szabálykönyve értelmében, a mintavételi eljárásban csak felsőfokú végzettséggel, és egészségügyi háttérrel rendelkező személy vehet részt.³⁶

A HUNADO kezeli az ADAMS rendszert, mely a világ doppingellenes programjában résztvevő nemzetek szervezetek, és személyek egységes keretbe foglalt adatbázisának kezelésére szolgál. Ez egy olyan online adatbázis kezelő, koordináló és ellenőrző nemzetközi rendszer, melynek célja az ellenőrzések eredményességének növelése és a nemzetek közötti kommunikáció és információcsere egyszerűsítése, azáltal, hogy összeköti a laboratóriumok, a Nemzeti Doppingellenes Szervezetek, és Nemzetközi Sportszövetségek adatbázisait, valamint felületet biztosít az egységes beszámolók és naprakész statisztikák elkészítéséhez.³⁷

A HUNADO szervezeti keretei között működik a háromtagú (belgyógyász, pulmonológus, sebész) Terápiás Alkalmazási Kivétel (TUE) Bizottság, mely dönt a gyógyászati célú mentesség iránti kérelmekről, a doppingellenőrzés más szakaszában azonban tagjai nem vehetnek részt.¹²¹Sintén a HUNADO keretében működik a háromtagú doppingbizottság és a dopping fellebbviteli bizottság, melyek feladata a doppingeljárások lefolytatása. Az elsőfokú eljárást végző doppingbizottság két állandó tagja a HUNADO kijelölt munkatársa, és a MOB által 4 évre jelölt személy, eseti tagja pedig annak a szövetségnek az alkalmazottja, amelynek sportágában az eljárás alá vont versenyző, vagy az eljárás alá vont sportszakember szakmai tevékenységét végzi. A doppingbizottság első fokon meghozott határozata elleni fellebbezési (másodfokú) eljárást a dopping fellebbviteli bizottság

³⁶ HUNADO honlap

https://www.antidopping.hu/editor_up/2021/jogszab/HUNADO_Doppingeljaras_Szabalyzata_2021_FINAL.pdf

³⁷ HUNADO honlap https://www.antidopping.hu/Az_ADAMS_Rendszer_bemutatasa

folytatja le. ³⁸

VII. Eljárási szabályok

A doppingellenőrzések a sportszövetség által összeállított éves terv alapján történnek. A tervet minden év december 1-ig a szövetség megküldi a HUNADO részére, amely ezt követően elkészíti, és a sportminiszternek ellenjegyzésre megküldi a doppingellenőrzéseinek vizsgálat- eloszlási tervét.¹²⁴ A terv azonban nem akadályozza a szűrőpróba-szerű ellenőrzésnek.

Versenyidőszakban a doppingellenőrzéshez és a mintavételhez szükséges feltételeket a szövetség vagy a sportesemény szervezője köteles biztosítani, versenyen kívüli időszakban, pedig a vizsgálat végzéséhez szükséges elkülönített helyiséget a sportszövetség vagy annak tagszervezete, a további személyi és tárgyi feltételeket a HUNADO biztosítja. A doppingellenőrzés költségeit mindig az ellenőrzést kezdeményező szervezet viseli.³⁹

A doppingellenőrzés történhet előzetes bejelentést követően, vagy bejelentés nélkül, és kiterjed minden versenyzőre. Bejelentés nélküli az a doppingellenőrzés, amelyet előzetes értesítés nélkül végeznek a versenyzőn, és őt az értesítés időpontjától a mintavétel folyamán végig figyelemmel kísérik. Az ellenőrzés végezhető sportrendezvényen, versenyrendszerben szervezett versenyen és versenyen kívüli időszakban egyaránt. A vizsgálat során minden olyan szervezet, amely ellenőrzést végez, köteles betartani a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendelet előírásait. A doppingellenőrzésnek az sem akadályozza, ha a versenyző a versenytől visszalép, vagy ha a verseny előtt vagy a versenyen megsérül, azonban az ellenőrzés során tiszteletben kell tartania sportoló emberi méltóságához fűződő jogát.

A doppingellenőrzés vizelet-, illetve vérmintavétellel történik, a levett minták analízisét WADA által akkreditált laboratórium végzi. A mintavétel és a minták kezelésének fontos szabálya, hogy az ellenőrzésből származó minták elemzése csak a tiltólistán szereplő tiltott szerek és tiltott módszerek kimutatására irányulhat, kivéve, ha olyan szerek kimutatása a vizsgálat célja, melyekkel

³⁸ HUNADO honlap

https://www.antidoping.hu/editor_up/2021/jogszab/HUNADO_Doppingeljaras_Szabalyzata_2021_FINAL.pdf

³⁹ HUNADO honlap

https://www.antidoping.hu/editor_up/2021/jogszab/HUNADO_Doppingeljaras_Szabalyzata_2021_FINAL.pdf

összefüggésben a HUNADO minősítése alapján, visszaélészerű felhasználás észlelhető. Az ilyen szerek kimutatása azonban nem alapoz meg doppingvétséget. A versenyző előzetes írásbeli hozzájárulásának hiányában a doppingellenőrzés során levett minta kutatási célokra sem használható fel.

Pozitív vizsgálati eredményű minta esetén, vagy ha a versenyző dopping vétséget követ el, a doppingolás tényét elismerte a versenyzővel szemben, (illetve, ha sportszakember követte el a doppingvétséget, akkor vele szemben) a HUNADO doppingbizottsága doppingeljárást folytat le. Doppingeljárás a doppingvétség elkövetésétől számított 10 éven belül indítható, akkor is, ha a versenyző bejelentette a visszavonulását a sporttevékenységtől. A doppingbizottság a doppingeljárás alapjául szolgáló körülményről való tudomásszerzését követően - az előzetes felülvizsgálati eljárás eredményétől függően - haladéktalanul köteles megkezdeni és lefolytatni a doppingeljárást. Az előzetes felülvizsgálati eljárás célja annak megállapítása, hogy a versenyző rendelkezik-e gyógyászati célú mentességgel, illetve a doppingellenőrzés korábbi szakaszaiban történt-e nyilvánvaló eltérés a vonatkozó nemzetközi követelménytől.

A doppingbizottság határozatával meghozott büntetés ellen benyújtott fellebbezésnek halasztó hatálya nincs, de a dopping fellebbviteli bizottság elnöke a büntetés végrehajtását indokolt esetben, kérelemre felfüggesztheti. A doppingeljárást lezáró határozatot a HUNADO 8 napon belül megküldi a doppingeljárásban érintett feleknek, a miniszternek és a MOB részére. Az első fokú határozat ellen az eljárás alá vont személy, illetve az, akinek jogát vagy jogos érdekét a határozat érinti, a kézbesítéstől számított tizennégy napon belül jogorvoslati kérelmet terjeszthet elő az első fokú határozatot hozó doppingbizottság elnökének, aki azt kézhezvételtől számított tizenöt napon belül továbbítja a dopping fellebbviteli bizottság elnökének. A doppingvétség megtörténtének bizonyítása főszabály szerint az eljárást lefolytató doppingbizottságot, illetve dopping fellebbviteli bizottságot terheli. A kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a doppingeljárás alá vont személy terhére. Amennyiben a doppingeljárás alá vont személy vitatja, hogy a doppingellenőrzés során betartották a doppingellenőrzésre vonatkozó nemzetközi szabályokat, vagy a minta elemzése, őrzése során eltértek a laboratóriumokra alkalmazandó nemzetközi követelményektől és a pozitív vizsgálati eredmény ennek az eredménye, neki kell bizonyítania a szabályok megszegését.

Amennyiben a sportoló doppingvétséget követ el, a doppingbizottság minden esetben megsemmisíti

az adott versenyen elért eredményeit, illetve az elkövetés napjától a versenyengedély felfüggesztéséig vagy eltiltás kezdetéig más versenyen elért eredményeit is, és a kapott díjazást, juttatást vissza kell szolgáltatnia. Ha azonban bizonyítja, hogy a doppingvétség tekintetében még gondatlanság sem terheli, akkor más versenyen elért eredményei nem semmisíthetők meg, kivéve, ha az elkövetett doppingvétség nagy valószínűség szerint hatással volt a többi versenyen elért eredményeire is. Ha egy csapatsport-versenyen legalább két csapattaggal kapcsolatban felmerül a doppingvétséget megalapozó magatartás, akkor a csapat valamennyi tagját célzott vizsgálatnak kell alávetni. Ha a doppingbizottság azt állapítja meg, hogy a csapat tagjai közül legalább három versenyző doppingvétséget követett el, a csapatnak a versenyen elért eredményét megsemmisíteni, kizárja a versenyből, illetve a sportesemény további részéből, és a csapatot büntetőpontokkal is sújthatja.

A fenti jogkövetkezményeken kívül a doppingbizottság enyhébb esetekben megrovást alkalmazhat, súlyosabb esetben a sportolót eltiltja a versenyen, edzésen, vagy edzőtáborban való részvételtől. Az eltiltás időtartamát a rendelet rövidebb időben határozza meg, ha a versenyző első alkalommal követte el a doppingvétséget, és az eltiltás időtartamának meghatározása függ attól is, hogy milyen típusú doppingvétséget követett el, milyen szerrel követte el a tiltott magatartást, továbbá attól, hogy szándékossága bizonyított-e. Az eltiltás akár a végleges is lehet. További büntetési lehetőség az átigazolásból való kizárás, a sportszövetség által adott kedvezmények megvonása, illetve a pénzbüntetés, mely legfeljebb a sportoló előző évi nettó átlagjövedelmének 12 havi összege lehet, de pénzbüntetés csak hivatásos sportolóra szabható ki. A doppingbüntetések időbeli hatálya alatt a sportoló nem kaphat versenyengedélyt.

A doppingbizottság sportszakembert megrovással sújthatja, vagy el is eltilthatja sportszakmai tevékenységben történő részvételtől. Súlyosabb a büntetés, ha az edző 18 év alatti fiatallal szemben követte el a doppingvétséget, ilyenkor akár végleg is eltiltható szakmai tevékenységétől. Az edzőtől is megvonhatók a kedvezmények és pénzbüntetés is kiszabható vele szemben.

Ha a versenyző vagy a sportszakember a doppingeljárás során bizonyítja, hogy még gondatlanság sem terheli a doppingvétség elkövetésében, vele szemben az egyébként meghatározott eltiltás büntetés nem alkalmazható. Ha a versenyző doppingeljárás során bizonyítja, hogy nem terheli szándékosság a doppingvétség elkövetésében, vele szemben az egyébként alkalmazandó eltiltás csökkenthető, de

nem lehet kevesebb az eltiltás időtartamának felénél, végleges eltiltás esetén legalább 8 év. Enyhíthető a büntetés, ha a versenyző vagy a sportszakember közreműködik doppingvétség felderítésében vagy bizonyításában, továbbá akkor is, ha vizsgálattal nem bizonyítható doppingvétség elkövetését beismeri.

VIII. Büntetőjogi védelem

A visszaélés teljesítményfokozó szerrel vagy módszerrel büntetőjogi tényállásként 1998. 03. 01-től került megfogalmazásra a Büntető törvénykönyv 283/B §-ában, mint vétség. Egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel volt büntethető a teljesítményfokozásra alkalmas szer előállítása készítése, megszerzése tartása, felhasználása, az országba való behozatala, kivitele vagy az ország területén való átvitele sporttevékenység körében történő teljesítményfokozás céljából. A törvény azt is hasonlóan büntette, aki sporttevékenység körében történő teljesítményfokozása céljából nemzetközi egyezmény, nemzetközi szervezet, jogszabály vagy hatóság előírásának megszegésével teljesítményfokozásra alkalmas beavatkozásnak magát aláveti, továbbá aki kínálja, átadja, forgalomba hozza a nemzetközi egyezményben tiltott doppingszert, vagy máson alkalmazza. Súlyosabban minősült az üzletszerű, vagy bűnszövetségben való elkövetés. 2000. december 14-én azonban az Alkotmánybíróság megsemmisítette a jogbiztonság követelményének sérelmére hivatkozva, mivel "jogszabályba foglalás nélküli, illetve egy közzé nem tett nemzetközi egyezmény előírásainak megszegése nem alapozhatja meg a büntetőjogi felelősséget."⁴⁰

Ugyanakkor ez a büntetőjogi tényállás nem csak a nemzetközi egyezményben foglalt kötelezettségre alapozható, hanem az adott cselekmény társadalmi veszélyességére is. Határozatában az Alkotmánybíróság is rámutatott, hogy a teljesítményfokozó szerek használata, előállítása, forgalmazása, kereskedelme a versenyszerű, vagy hivatásszerű sporttevékenység körében, illetve ezekkel összefüggésben olyan társadalomra veszélyes magatartásként jelentkezhethet, amely büntetőjogi szankcionálást igényel. A kodifikáció és a szankcionálás társadalmi indoka tehát egyértelműen megalapozott, így a törvényhozó a Btk. újrakodifikálásakor, (immár a doppingellenes

⁴⁰ 47/2000. (XII.14.) AB határozat 377-380

egyezmény kihirdetését követően) újra szankcionálni rendelte.

A teljesítményfokozó szerrel való visszaélés védett jogi tárgya az emberi élet és egészség. Az állam a törvény indoklása szerint a teljesítményfokozó szerrel visszaélés büntetőjogi fenyegetettségének megteremtésével nem a doppingszerek használata ellen kíván fellépni, hanem az egészségkárosodást okozó szerek, előállítását és terjesztését kívánja visszaszorítani, vagyis elsősorban preventív szándékkal lép fel.⁴¹

Teljesítményfokozó szerrel visszaélés a hatályos Btk. XVII. fejezetében, az egészséget veszélyeztető bűncselekmények között helyezkedik el. A 185. § szerint büntettnek minősül. „Aki sportteljesítmény fokozása céljából tiltott teljesítményfokozó szert előállít, kínál, átad, forgalomba hoz, orvosi vényen vagy állatorvosi vényen rendel, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”⁴²

A minősített esetek alapján 1-5 évig büntetendő az üzletszerű, vagy bűnszövetségben való elkövetés. Még súlyosabb, 2-8 évig terjedő szabadságvesztés a büntetés, ha a bűncselekmény folytán tizennyolcadik életévét be nem töltött személy jut tiltott teljesítményfokozó szerhez, vagy a cselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználásával követik el. Az előkészületi magatartás és a 18 év alatti személy rábírása a doppingolásra, vagy doppingszer használatának segítése vétségként egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A törvény tiltott teljesítményfokozó szernek tekinti mindazokat a szereket, amelyek hatóanyagai a sportbeli dopping elleni nemzetközi egyezmény tiltólistáján, illetve ennek magyar jogba ültetett hatályos rendeletében szerepelnek.

A törvény indoklása rámutat, hogy Európai Unió kötelezettségeinkből is következik hazánknak az a kötelezettsége, hogy a hormontartalmú anyagok és más, növekedésserkentők tiltott kereskedelmét hivatalból üldözze és a tiltott szerekkel összefüggésben a terjesztői, kereskedői típusú magatartásokkal szemben fellépjen.⁴³ A tiltott teljesítményfokozó szer gyógyászati célú rendelése nem minősülhet bűncselekménynek, ez kiderül a bűncselekmény célzatából, amely a

⁴¹ 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről, 185. §-hoz kapcsolódó indokolás

⁴² 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről, 185. § (1)

⁴³ 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről, 185. §-hoz kapcsolódó indokolás

sportteljesítmény fokozása, amely bármilyen sporttevékenységre vonatkozik, akár versenyszerűen, akár amatőr módon, akár szabadidős tevékenységként üzik. A célzatra tekintettel a cselekmény csak egyenes szándékkal követhető el. A törvény súlyosabban szankcionálja a fiatalokkal összefüggésben való elkövetést figyelembe véve, hogy a doppingszer használata fokozottabban veszélyezteti a fiatalokat, mivel növekedésük még nem fejeződött be, így a tiltott teljesítményfokozó szerek nagyobb károkat okozhatnak egészségükben. A fiatalok továbbá könnyebben befolyásolhatók, hogy tiltott teljesítményfokozó szert használjanak, és kevésbé vannak tudatában a káros hatásoknak. A rábírás felbujtói magatartás, a segítségnyújtás bűnsegédi tevékenység és elsősorban a szer használatához kapcsolódó információk átadásában merül ki. A bűncselekmény csak szándékosan valósítható meg. Ehhez kapcsolódóan a Btk. büntetni rendeli az egészségügyi termék hamisítását is, ugyanis a két bűncselekmény elkövetési tárgya azonos lehet, ha például Magyarországon nem engedélyezett, anabolikus szerek, peptid hormonok, növekedési faktorok és rokonvegyületeik, hormon antagonisták és modulátorok közé tartozó gyógyszerre követik el a teljesítményfokozó szerrel visszaélést.⁴⁴

VIII. Összefoglaló gondolatok

Írásomban a tiltott teljesítményfokozó szerek elleni küzdelem magyarországi helyzetét és jelenlegi szabályait igyekeztem felmérni. Ehhez fontosnak tartottam alaposan körüljárni magát a doppingolást, mint jelenséget különböző tudományágak szemszögéből és hogy mit is értünk egyáltalán dopping alatt. Munkám során elengedhetetlennek tűnt, hogy más tudományok ismeretanyagából is merítsek. Ezek után megvizsgáltam az egyes doppingszereket, melyek sportbeli és élettani hatásainak leírásakor orvostudományi ismereteket kellett segítségül hívni. Fontosnak tartottam, hogy az írásomban a doppingszerek történetével is foglalkozzak, hiszen magának a doppingnak, mint jelenségnek valahol el kellett indulnia, ennek során számos érdekes doppingbotrányt is megemlítettem. A következő témám már szorosan kapcsolódik a magyar doppingtilalom jogi szabályozásához, tekintettel arra, hogy a doppingellenes tevékenység kialakulásának mérföldkövei már szorosan kapcsolódnak a magyar szabályok kialakulásához, azok párhuzamosan alakultak ki és követték egymást. Végül pedig írásomat a dopping tilalmának jogi szabályozásával zártam Magyarországon, mely legfontosabb része kétségtelenül a HUNADO és annak tevékenysége.

⁴⁴ 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről, 185. §-hoz kapcsolódó indokolás

Az írásomból is kiderül, hogy a teljesítményfokozás iránti motiváció az ókortól kezdve jelen van a sportban, és megállapítható, hogy nemcsak anyagi okok, de történeti, társadalomlélektani és pszichológiai tényezők is közrejátszanak abban, hogy ilyen széles körben elterjedt a doppingszerek használata. A dopping mára sajnálatos módon a teljes sportkultúra negatív jelenségévé vált, amellyel szemben az egész társadalom összefogása szükséges, nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt. Azonban az is kétségtelen, hogy doppingellenes tevékenységnek nemcsak a doppinghasználat kiszűrését kell szolgálnia, hanem a sportolók oktatását és felvilágosítását is a dopping káros hatásairól és a tisztességes sportolás fontosságáról. Ezenkívül fontos a jogi keretek és szabályozások folyamatos fejlesztése és végrehajtása, valamint az intézkedések hatékony és igazságos végrehajtása a szankciók kiszabásakor.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a sport igazi szépsége és értékei a tisztesség, az őszinteség, a kemény munka és a kitartás révén jönnek létre. A doppinghasználat megfosztja a versenyeket és a sportteljesítményeket ezeknek az értékeknek az elismerésétől és súlyosságától. A sport nemcsak a győzelemről szól, hanem az emberi teljesítmény, a közösség és az inspiráció ünnepléséről is. A valódi hősök azok, akik keményen dolgoznak, kitartanak az értékeik mellett és tiszteletben tartják a játékot. Ezért minden erőfeszítésünk arra kell irányuljon, hogy megőrizzük és védelmezzük a sport igazi értékeit, és hogy mindenki részesülhessen a tisztességes és emelkedett sportélményekben.

Felhasznált irodalom

- Európa Tanács: A mesterséges teljesítményfokozó szerek használata elleni egyezmény Strasbourg 1989.
- Frenkl Róbert - Győzni Mindenáron, teljesítménykényszer, gyógyszerfüggés, dopping Budapest, 2000.
- Budavári Ágota: Sportpszichológia. Medicina Könyvkiadó Zrt. Bp. 2007.
- Robert Berkow (szerk.) MSD orvosi Kézikönyv. Budapest, Melania Kiadó Kft. 1994.
- Rétsági és társai.: Sportelméleti ismeretek. Bp. Dialóg Campus Kiadó, Nordex Kft. 2011.
- Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban. Kodifikáció 2012/2.
- Bérces Viktor: A magyar sport intézménytörténeti fejlődése és igazgatása napjainkig. Jogelméleti Szemle 2013/2
- Nemes András: Jogi és sportjogi ismeretek. Budapest, HVG-ORAC, 2011.
- Bérces Viktor: Sportjogi alapvetések. Iustum Aequum Salutare PPKE JÁK, jogtudományi folyóirat, 2013/3.
- Priczinger Péter: Sportjog I. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2010.

Felhasznált elektronikus irodalom

A felhasznált elektronikus irodalmi hivatkozások mindegyikének utolsó letöltése 2024. február 15. napján történt, így azok tartalma az ezen dátumnak megfelelő állapotot tükrözik.

- Magyar Labdarúgó Szövetség Dopping Szabályzat 1. § a) pont
<http://dokumentumtar.mlsz.hu/file/dokumentumtar/3316/file/dopping-szabalyzat-2012-03-06.pdf>
- Kedvesné dr. Kupai Krisztina: Teljesítményfokozás lehetséges és tiltott eszközei.
https://eta.bibl.u-szeged.hu/1286/2/tananyag_teljesitmenyfokozas/www.jgypk.hu/tamop13e/tananyag_html/tananyag_teljesitmenyfokozas/index-2.html

- Klaus Vieweg: A sportjog bűvöletében - a német jog szemszögéből.
<http://docplayer.hu/62205-A-sportjog-buvoleteben-a-nemet-jog-szemszogebol.html>
- A MOB rövid története. <http://archiv.olimpia.hu/a-mob-rovid-tortenete>
- HUNADO honlap
https://www.antidopping.hu/editor_up/2021/jogszab/HUNADO_Doppingeljaras_Szabalyzata_2021_FINAL.pdf
- HUNADO honlap https://www.antidopping.hu/Az_ADAMS_Rendszer_bemutatasa

Felhasznált Joganyag

- a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló 363/2021. (VI. 28.) Korm. rendelet
- A sportról szóló 2004. évi I. törvény
- Magyarország Alaptörvénye XX. cikk (1), (2) bekezdés
- Európai Sport Karta és a Sport Etikai Kódexe
- 99/2007. (V.8.) kormányrendelet a sportbeli dopping elleni egyezmény kihirdetéséről.
- 47/2000. (XII.14.) AB határozat
- 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről,
- 1996. évi LXIV tv a sportról (hatályon kívül)
- 2000. évi CXLV. tv a sportról hatályon kívül)